

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

БРОЈ 52

БЕОГРАД, 26. ДЕЦЕМБАР 1931.

ГОДИНА III

Садржај:

Zagrebačka dionička pivovara i tvornica slada d. d. — Zagreb
Српски кредитни завод д. д.— Бања Лука
Трговачка банка — Сирпија
„Липа-мил“, творница куверата и конфекција папира д. д. — Загреб
Керамичка индустрија д. д. — Загреб

ZAGREBAČKA DIONIČKA PIVOVARA I TVORNICA SLADA D. D. — ZAGREB

Produkcija pive zagrebačke pivovare iznosila je poslednjih godina:

godine 1923/24.	75.200 hl
„ 1924/25.	67.700 „
„ 1925/26.	61.400 „
„ 1926/27.	80.255 „
„ 1927/28.	83.130 „
„ 1928/29.	95.002 „
„ 1929/30.	97.880 „
„ 1930/31.	85.225 „

Produkcija koja je pre 8 godina iznosila 75 hiljada hektolitara bila je u godinama 1924/25. odnosno 25/26. pala na nešto preko 60 hiljada hektolitara. Privredna depresija koja se je u zapadnim krajevima bila pojavila godine 1924—26. kao posledica politike deflacije, osetila se je i na konzumu a po tome i na produkciji piva. Od godine 1926. pa do prošle godine produkcija raste i penje se skoro do 100.000 hektolitara. Međutim moramo imati u vidu, da je u međuvremenu Zagrebačka tvornica pive preuzela prvo sisačku a kasnije i karlovačku pivovaru pak bi trebalo tek videti koji dio povišene produkcije otpada na produkciju ovih preduzetih pivara i koliko zapravo otpada na faktični višak produkcije zagrebačke tvornice. Ove godine produkcija je pala za 12 hiljada hektolitara prema produkciji prošle godine. A potrošnja pive ovih poslednjih meseci pokazuje da će produkcija u idućem periodu biti još manja. Na smanjenje produkcije jednim dijelom delovalo je hladno leto. Ali najvećim delom pogoršane privredne prilike. Zagreb ima danas kojih 20—30 hiljada nezaposlenih radnika. Njihovi su izdaci minimalni, pak to osećaju u prvom redu pivare i prodavaone vina i likera. A kod ostalog stanovništva, pogoršane privredne prilike sile na redukciju izdataka. A tu opet u prvom redu dolaze u obzir izdaci na alkohol. Pored toga abnormalno niske cene vina imaju za posledicu, da znatan broj ranijih konzumenata piva prelazi na vino. Naročito u provinciji, gde se vino prodaje u bescenje, dok pivo radi visoke trošarine ne može da drži isti razmak

Opadanje konzuma pive najbolje pokazuje da su fiskalni tereti koji pogađaju produkciju i prodaju pive danas previsoki, naročito u ovo doba privredne depresije i da imaju za posledicu znatno sniženje produkcije. A porezi zapravo ne bi nikada smeli biti tako visoki da decimiraju produkciju. U buduću, umesto da se na industriju pive nabacuju novi tereti, biće potrebno, da se pristupi redukciji. To je potrebno naglasiti naročito danas, kad postoji tendencija da se trošarina na vino ukida ili barem znatno reducira, a da se pivo i likeri optereće u još većoj meri. Granice postoje i u pogledu poreskog opterećenja izvesnih artikala. Situacija vinogradara se mora olak-

šati. Ali je nemoguće nabaciti industriji piva nove terete, koji bi imali državi da nadoknade ono što bi ona izgubila na trošarini na vino. Fiskalne mere ne bi smele biti odlučujući faktor po pitanju dali se troši vino ili pivo odnosno ne bi smele konzum piva rezervisati samo imućnim slojevima.

Bilansi za 4 poslednje godine pružaju sledeću sliku:

Aktiva	30. 9. 1928.	30. 9. 1929.	30. 9. 1930.	30. 9. 1931.
			u hiljadama dinara	
Zgrade	7.242	7.242	10.768	10.768
Strojevi	2.853	2.853	5.253	5.253
Inventar	1.556	1.571	1.635	1.254
Blagajna	265	284	232	664
Dužnici	14.394	16.306	18.481	20.815
Efektivi	22	378	628	826
Zalihe	5.361	5.860	5.865	6.095
Pasiva				
Glavnica	20.000	20.000	20.000	20.000
Rezerve	400	450	500	600
Amort. fond	1.500	1.800	2.909	3.718
Rezerva valoriz.	1.364	1.364	1.364	1.364
Poverioci	1.043	1.084	8.341	9.046
Akcepti	4.500	5.000	5.000	5.000
Potr. financ. erara	—	—	1.886	5.213
Dobitak	2.869	3.133	3.154	3.163
Ukupno	31.695	32.899	43.215	48.166

Investicije su iskazane sa istim iznosom kao i prošle godine ma da su međutim izvršene nove. Tako na primer gradnja velikog i modernog skladišta. Ili ta investicija nije još obračunata ili je pak izvršena iz tekućih prihoda.

Zaliha je porasla za preko milion dinara. To je u vezi sa smanjenim konsumom. Produkcija, makar je ona znatno reducirana, ipak je bila veća od potrošnje. I dužnici su porasli za 2.5 miliona dinara. Iako je prodaja bila slabija dužnici su ipak znatno veći. To pokazuje kako je situacija pogoršana. Gostioničarima se moraju davati krediti na duže rokove. Ove je godine i sezona stranaca bila slabija pak je u Primorje prodano manje piva a i inkaso bio je mnogo slabiji. Povećanje zaliha robe i povećanje dužnika kod smanjene produkcije najbolje pokazuju, u kojem se položaju nalazi naša industrija piva. Treba prekinuti sa dosadašnjom praksom da se na pivo bacaju sve veći tereti.

Ranijih godina blagajna nije nikada iskazivala preko 300 hiljada dinara. Ove godine ona pokazuje saldo od 664 hiljade. Bilansa je pravljen per 30. septembra. Banke su već bile ograničile isplatu uložaka i konto-korenata da ne govorimo o novim kreditima. Oprezniji privrednici, eda bi mogli nesmetano nastaviti svoje poslovanje, bili su primorani da sav inkaso zadržavaju u svojim blagajnama. Na taj način imaju mnoga trgovačka i industrijska poduzeća mnogo veće gotovine nego što je to

ranije bio slučaj, kad su se sve veće isplate obavljale preko novčanih zavoda.

U vezi sa povišenjem nekih pozicija aktive imamo i porast kod pasive. Poverioci su porasli za 700 hiljada dinara. Ali i obaveze prema državi porasle su radi trošarine od ispod dva na preko 5 miliona dinara.

Uprkos smanjenja produkcije, veće zalihe robe i porasta dužnika uspeo je, da se za ovu godinu poluči isti dobitak kao i za prošlu. To je posledica racionalnog vođenja poduzeća, koje omogućava i kod pogoršanih prilika izbiti isti profit.

U upravi Zagrebačke pivare nalaze se sledeća g. g.: Pretsednik S. D. Aleksander, Miroslav Lobe, Ivo Aleksander, Vekoslav Heincel, Dr. Branko Aleksander, Bela Dajč, Dr. Božidar Aleksander, Artur Dajč, Dr. Vatroslav Rajner.

СРПСКИ КРЕДИТНИ ЗАВОД Д. Д. — БАЊА ЛУКА.

Имали смо већ прилику да напоменемо, да је у првим годинама 20 столећа у Босни, Далмацији, Војводини и Срему отпочета интензивна акција око оснивања српских националних новчаних установа, које су имале сем уобичајених привредних функција још и еминентно важне националне задаће. Оне су биле замишљене као огњиште и пропаганда-тори националне и привредне колаборације тамошњег српског живља. Иницијатива око оснивања била је у рукама Српске банке д. д., Загреб, чији су управљачи и пословни пријатељи у оно доба основали много новчаних завода. Може се рећи да у тим пречанским крајевима скоро нема вароши у којој до 1908. године није основан бар један новчани завод са истакнутом национално српском задаћом. Међу ове заводе треба убројити и Српски кредитни завод д. д., Бања Лука, који је основан првих дана септембра 1905. године. У првим годинама свог живота, банка је морала водити тешку борбу за опстанак. С једне стране осећала се ненаклоњеност управне власти а са друге стране конкуренција надмоћнијег немачко-мађарског капитала.

Првобитна главница Српског кредитног завода износила је 200 хиљада прератних круна, подељене у акције од по 200 круна номинале. У 1919. години главница се два пута повисује, прво на 400.000 круна а после на 1 милион. Наредне године забележена су два повишења: на 2 милиона и пола године доцније на 4 милиона круна. Инфлационирани аустријска круна дејствовала је и на развој главнице. Почетком 1922. године одлучено је повишење на 10 милиона круна. По две акције од номинале 200 динара прежигосане су на једну од 100 динара, тако да износи главница 1923. године 2,5 милиона динара. 1925. године она се повисује на 3 милиона а 1929. на 4 милиона, колико и данас износи. Главница је подељена на 40.000 на име гласећих акција од по 100 динара номинале. Према новој административној подели наше државе постала је Бања Лука седиште бановинске управе, чиме је дата могућност, да се повећају и послови Српског кредитног завода а тиме у вези и његов утицај на босанску привреду.

Српски кредитни завод има и своју сопствену филијалу у Босанском Петровцу која је досада дала задовољавајуће резултате. Да бисмо нашим читаоцима што прегледније приказали развој и ванредно повољну структуру Српског кредитног завода, упоредили смо у наредној табели главне билансне позиције за последње четири године. Слика коју добијамо је следећа:

Рачун изравњања.

Актива	1927. г.	1928. г.	1929. г.	1930. г.
	у хиљадама динара			
Благајна и жиро	560	583	739	1.118
Менице	7.861	9.536	7.616	10.621
Дужници на залог	—	—	703	252
Хартије од вредности	300	300	325	387
Текући рачуни	5.914	6.052	7.132	8.068
Непокретности	—	—	—	475

Намештај	—	—	—	40
Преносна актива	10.552	11.389	13.282	15.752
Кауције	8	7	—	8
Пасива				
Главница	3.000	3.000	3.000	3.000
Резервни фонд	891	900	972	1.066
Улози на штедњу	6.695	7.941	9.650	13.540
Повериоци	2.128	2.003	2.201	1.777
Преносна камата	81	99	85	148
Чиста добит	538	655	604	432
Реесконт	1.300	1.870	—	—
Збир биланса	25.197	27.868	29.799	36.722

Рачун губитка и добитка.

Расходи				
Камата	686	680	689	839
Порези	430	186	113	194
Плате и трошкови	192	167	181	232
Чиста добит	538	655	604	431
Приходи				
Пренос добити	2	6	11	6
Камата	1.096	1.008	867	874
Провизије	750	675	711	816
Збир прихода или расхода	1.848	1.689	1.589	1.697

Крајем 1927. године износи збир биланса 25,2 милиона динара; у наредним годинама расте за годишње 2 милиона, до краја 1929. године. У 1930. години показује нам се врло интересантан скок од 7 милиона тако да достиже збир биланса крајем 1930. године 36,7 милиона динара. Биланс банчине је дакле порастао за преко 11 милиона у току од 3 године, односно за више од једне трећине.

Главница је исказана до 1929. године са 3 милиона а 1930. са 4 милиона динара. Нова емисија, која је извршена под веома неповољним привредним приликама, ипак је сјајно успела, што доказује да располаже Српски кредитни завод са бројним и врло имућним пословним пријатељима. Резервни фонд је порастао за преко 100 хиљада динара а достиже крајем 1930. године 1,06 милиона динара односно нешто преко 25% од главнице. Сопствена сретства банчине прелазе крајем 1930. године 5 милиона динара а заједно са чистом добити 5,5 милиона динара. Главни извор страних сретстава су улози на штедњу. У мањој мери долазе у обзир још и банчини повериоци, док реесконта у 1930. години више нема. Он је последњи пут исказан у 1928. години. То је последица знатног прилива улога, дакле једне по банку врло повољне околности. Улози на штедњу порасли су последње три године за више од 100%. У 1927. години исказани су са 6,7 милиона у 1928. са 7,9 милиона, у 1929. са 9,6 милиона. И код ове банке видимо да је ритам прилива улога константан. У 1930. години пораст улога износи 4 милиона, дакле више но последње три године укупно. Овај је прилив нарочито интересантан баш због чињенице, да имамо у нашој земљи 1930. године знатан број банака код којих су улози остали стационарни или је забележено чак и опадање. Пошто није вероватно да је у Бања Луци у 1930. години продукција улога на штедњу у тако знатној мери повећана, (потсећамо само на кризу шумске индустрије) то се овај пораст улога може објаснити једино великим повећењем које ужива Српски кредитни завод и околностима, да су се код других новчаних завода улози подизали и пласирали у Кредитни завод. Повериоци по текућим рачунима показују тенденцију ка смањењу. И то је последица прилива улога; од 2,2 милиона у 1929. години смањени су повериоци на 1,77 милиона крајем 1930. године. У 1927. и 1928. години је банка искоришћавала и реесконтни кредит, који је 1928. године исказан са 1,87 милиона. Повериоци као и реесконт знатно су скупљи од улога; пошто покривају улози пословни волумен банке, то је потпуно разумљиво да је она смањила поveriоце а ликвидирала своја дуговања по реесконтном

кредиту, који претставља за случај потребе врло лепе резерве банчине. Тако видимо да износе туђа сретства крајем 1930. године нешто преко 15 милиона односно за три пута више од сопствених, што је у сваком погледу идеалан однос.

Укупни обртни капитал банчин достиже 20 милиона динара према 14 милиона у 1927. години. Банка је свој обртни капитал у 1930. години пласирала на следеће позиције: доминирају менични кредити и они по текућим рачунима. Први износе 10,6 милиона према 7,6 милиона у 1929. години. Толико су износили и у 1927. Кредити дати на основу текућих рачуна порасли су последње 4 године сукцесивно за 2,1 милиона на 8,06 милиона динара. Кредити дати на основу залога исказују се тек у 1929. и 1930. години са тенденцијом ка смањењу; од 703 хиљада у 1929. год. смањени су на 252 хиљада у 1930. години. Томе на супрот налази се позиција хартија од вредности у порасту: од 300 хиљада на 387.000 динара. То су у главном државне хартије од вредности. Ново су у 1930. години непокретности које билансира Српски кредитни завод са 405 хиљада динара, а намештај са 40 хиљада динара.

У рачуну губитка и добитка видимо да је збир прихода, дакле бруто добит, у 1930. години мања но у 1927. години. То је последица обарања каматне стопе, која је у 1930. години за 125 хиљада динара мања но у 1928. и ако је збир пласираних кредита већи за преко једне трећине. Порези су према 1930. години порасли за 80 хиљада на 194 хиљада динара. Пошто је оборена само камата на кредите а не и на улошке, то су расходи по каматама у 1930. години за 150 хиљада динара већи но у 1929. Повећање према ранијој години показују такође плате и трошкови, за 50 хиљада на 230 хиљада динара. Сви ови повећани расходи имају за последицу, да је исказана чиста добит за 170 хиљада динара мања од оне из 1929. године, а износи 430 хиљада динара према 604 хиљада у 1929. години, 655 хиљада у 1928. години и 540 хиљада у 1927. години.

Смањена чиста добит је у вези са општом привредном структуром. Подела добити извршена је на следећи начин: Резервном фонду дотирано је 100.000, на име тантијеме дато је 23.000 као добровољни прилог 6.000; на име дивиденде исплаћено је 300.000 динара односно 10% (ново повишена главница у дивиденди за 1930. годину још не учествује) а 2,5 хиљада динара пренето је на нови рачун.

У управи Српског кредитног завода д. д., Бања Лука, налазе се следећа г. г.: Коста Димитријевић, претседник, Милан Јанковић потпредседник, Риста Томић, Коста Божић, Јова Ђурковић, Нико Ливљаковић, Милан Богојевић и Рајко Димитријевић.

TRGOVAČKA BANKA, ČUPRIJA.

Trgovačka banka u Čupriji osnovana je krajem 1911. godine, dakle pre 20 godina. Ima veliki broj srpskih provincijskih banaka, koje su u tim godinama bile osnovane. Sve one postale su žrtve ratnih godina. Punih 10 godina od kako su osnovane nisu mogle ni pomisliti na širenje poslova ili na i samo mali prosperitet. Ratne neprilike sve su to sprečavale, tako da je pravilnije smatrati banku osnovanu tek u 1920. godini.

Glavnica Trgovačke banke u Čupriji iznosi danas 3 miliona dinara podeljenih na 30.000 akcija od po 100 dinara nominalne. Ranije glavnica je iznosila 300.000 dinara u srebru. Još 1927. godine ona je iskazana ovim iznosom. Ali to više nisu predratni već papirni dinari. Banka je u 1927. godini imala jedan relativno vrlo lep volumen poslova. Njezini ulozni na štednju iznose krajem 1927. godine preko 12 miliona dinara, a rezerve 1,8 miliona. Jasno je da je ovakav odnos glavnice imperativno zahtevao promenu. Glavnica od 300.000 dinara bila je kod ovako velikog stanja uloga i suviše malena. Zbog toga vidimo u 1928. godini da je uprava bančina jednim potezom povisila glavicu na desetorostruk iznos, na 3 miliona dinara. Ovo povišenje bilo je vrlo povoljno po akcionare, jer je izvršeno valorizacijom izvesnih delova aktive, koji su do tada predstav-

ljali tihe rezerve bančine, i upotrebom rezervnih fondova u iznosu od preko 1 miliona dinara. Tom tranzakcijom nadoknabila je banka svojim akcionarima gubitke, koje su oni pretrpeli u prvom desetogodišnjem periodu postojanja banke, kada se zbog ratnih prilika nije isplaćivala dividenda. Tim povišenjem glavnice znatno je poboljšan i odnos sopstvenih ka tuđim sretstvima, što je od velike važnosti po likviditet bančin, kao i za procenu njene sigurnosti uložaka. To su činjenice, koje su postale od velike važnosti naročito u 1930. i 1931. godini.

Trgovačka banka, Čuprija, zauzima među našim provincijskim bankama naročiti položaj, a to pre svega zbog znatnih uloga na štednju. O tome biće malo docnije govora.

U narednoj tablici uporedili smo kretanje glavnih bilansnih pozicija Trgovačke banke za poslednje četiri godine. Važno je upoređenje i sa 1927. godinom u kojoj je, kao što smo već spomenuli, glavnica iskazana sa još samo 300.000 dinara. Dobijamo sledeću interesantnu sliku:

Račun izravnjanja.

Aktiva	1927.	1928.	1929.	1930.
u hiljadama dinara				
Blagajna	1.468	1.227	1.940	1.139
Menice	12.377	16.475	16.446	15.170
Zajmovi na zaloge	356	325	347	444
Hartije od vrednosti	76	128	166	200
Inventar	2	157	283	263
Tekući računi	928	885	3.772	7.756
Nepokretnosti	150	1.038	1.130	1.098
Prenosna aktiva	74	74	49	49
Razni prihodi	—	27	26	25
Pasiva				
Glavnica	300	3.000	3.000	3.000
Rezervni fond	967	461	501	634
Specijalni rez. fond	806	102	117	123
Ulozi na štednju	12.362	15.012	19.281	21.542
Ulozi po tek. računima	251	658	34	131
Razni poverioci	—	130	20	57
Nepodignuta dividenda	—	—	14	36
Prenosna kamata	—	599	599	599
Tantijema	57	—	31	62
Dividenda	90	300	450	450
Zbir bilansa	15.477	20.340	24.164	26.747

Račun gubitka i dobika.

Rashodi				
Kamata	—	1.816	2.079	2.041
Troškovi	157	641	200	258
Porezi	—	—	182	312
Dotacija rezervama	—	257	29	103
Tantijema	—	—	31	62
Otpisi	—	—	319	327
Dividenda	—	300	450	450
Prihodi				
Kamata	234	2.021	2.064	2.427
Razni prihodi	—	135	8	1.127
Provizija	768	859	1.219	—
Zbir prihoda ili rashoda	1.002	3.015	3.291	3.554

Krajem 1930. godine zbir bilanse iznosi 26,7 miliona dinara. Ako ovu cifru uporedimo sa zbirom bilansa za 1927. godinu onda vidimo da je za tri godine porasla za preko 11 miliona odnosno za 70%. To nije malo. Sopstvena sretstva zajedno sa dobitkom iznose krajem 1930. godine 4,2 miliona dinara, od toga otpada na glavicu 3 miliona, a na rezervne fondove 760.000 dinara. Ostaje nam, dakle, svega još 22,5 miliona dinara, od čega su 21,5 miliona ulozni na štednju. To znači da 85% bančinih sretstava potiče od uloga na štednju. Tom prilikom moramo podvući da imamo u Srbiji vrlo malo novčanih institucija, koje raspolažu sa ulozima od 21,5 miliona dinara. To je posledica poverenja, koje banka uživa u Čupriji i okolini,

ali i vrlo razvijenog smisla za štednju tamošnjeg stanovništva. U 1927. godini uloženi su iskazani sa 12,4 miliona; prema tome oni su za poslednje tri godine porasli za 9,5 miliona odnosno 80%. Ritam priliva uloga na štednju je u svim poslednjim godinama ostao jednak sa 3—4 miliona godišnje i u 1930. godini iznosi 3,4 miliona dinara, što opet dokazuje, da za Trgovačku banku u Čupriji još ne postoji privredna kriza. Pošto smatramo da je u 1930. godini formiranje novih uložaka putem štednje osetljivo smanjeno, onda možemo taj priliv u 1930. godini objasniti jedino činjenicom, da su bančini poslovni prijatelji vadili uloške iz drugih banaka, te ih plasirali u Trgovačku banku. Ulozi na štednju su, tako reći, jedina tuđa sredstva, kojima banka raspoložuje. Ona, doduše, iskazuje i uloge po tekućim računima, kao i razne poverioce, ali se obe ove pozicije kreću u vrlo skromnim granicama. Ulozi po tekućim računima dostigli su rekordno stanje krajem 1928. godine sa 660.000 dinara. U narednoj godini iskazani su sa svega 34.000 dinara, a krajem 1930. godine zabeležen je porast na 130.000 dinara. Poverioci bančini spali su od 1928. godine od 102.000 dinara na 20.000 u 1929. godini da bi se krajem 1930. godine povećali na 57.000 dinara. To je jedva 2 promil. Time smo analizirali i sastav bančine pasive. Vidimo da je njezin obrtni kapital krajem 1930. godine iznosio nešto preko 25 miliona dinara. Podelu tog obrtnog kapitala pokazuje nam bančina aktiva. Interesantne su dve pozicije preko kojih je plasirala banka skoro 90% svog obrtnog kapitala. To su menični krediti i krediti dati po tekućim računima. Prvi su od 1927. godine porasli u 1928. godini na maksimalnu visinu od 16,47 miliona dinara, u 1929. godini ovi su krediti ostali tako reći nepromenjeni, ali su do kraja 1930. godine smanjeni za skoro milion dinara, na 15,7 miliona dinara. Smanjenje meničnih kredita je u 1930. godini jedna opšta pojava, koju nalazimo skoro kod svih novčanih institucija. Banke smanjuju svoje angažmane po meničnim kreditima, a povećavaju one po tekućim računima, pošto mogu sa poslednjim u današnjim prilikama biti relativno sigurniji, a njihov način podeljivanja i otplate povoljniji je po bančine mušterije i samu banku. Ovi krediti pokazuju kod Trgovačke banke vanredno kretanje. Od din. 928.000 u 1927. godini odnosno 885.000 u 1928. godini porasli su u 1929. god. na 3,77 miliona, a u 1930. god. ponovno za preko 100% na 7,75 miliona dinara. Treći način lukrativnog plasmana su zajmovi na zaloge: od 1927. do 1929. godine uključivo oni pokazuju nepromenjen iznos od oko 350.000 dinara; tek u 1930. godini dostižu 450.000 dinara. Bančine hartije od vrednosti su poslednje tri godine porasle od 76.000 na 200.000 dinara krajem 1930. godine. Ovaj relativno malen porast pozicije hartija od vrednosti kod istovremenog znatnog priliva uložaka donekle iznenađuje; ipak se može konstatovati, prema sadašnjem razvoju našeg domaćeg efektnog tržišta, da je banka vrlo mudro uračila što nije ušla u veće angažmane u efektima. Međutim, to su pitanja koja tangiraju prilike u 1931. godini. Bančine nepokretnosti pokazuju znatno povećanje u 1928. godini; dok su krajem 1927. iznosile 150.000 dinara one su krajem sledeće godine bilansirane sa preko jednim milionom. Nama nije poznato da li se ovde radi o kupovini novih nepokretnosti ili o valorizaciji ranijih. Ali pošto znamo da je u 1928. godini povišena glavica iz sopstvenih sredstava to smo skloni verovati, da se radi o istim nepokretnostima, čija je bilansna vrednost valorizirana. Znatna je i pozicija gotovine i potraživanja po žiro računu što je u vezi sa postulatom likviditeta, kome posvećuje Trgovačka banka naročitu pažnju, već i zbog tako velikih uloga na štednju. U 1929. godini blagajna je iskazana sa skoro 2 miliona dinara, u 1930. godini sa nešto preko $\frac{1}{3}$ glavnice. Ali ne smemo zaboraviti, da je van sumnje da se i na računu tekućih računa nalaze potraživanja kod prvoklasnih novčanih zavoda, koja se prema tome mogu smatrati kao vrlo aktivna odnosno kao gotovina.

U računu gubitka i dobitka pokazuju se posledice obaranja kamatne stope. Prihodi od kamata povećavaju se tek u 1930. godini ako je u međuvremenu volumen kredita znatno

porasto. Bruto dobit iznosi krajem 1930. godine 3,55 miliona dinara a čista prelazi 900.000 dinara. Kod ovakve dobiti banka bi bila u stanju da isplati i 30% dividende. Međutim, ona pretpostavlja snaženje svojih sredstava zbog čega od postignute čiste dobiti znatno dotira svoje rezerve. Relativno veliki su i otpisi: poslednje dve godine za preko 300.000 dinara, u čemu se u ostalom pokazuje i rigorozno bilansiranje. Posle odbitka tantijeme i prenosa dobiti ostaje za podelu akcionarima u 1930. godini 450.555 dinara odnosno 15%, što pretpostavlja lepo ukamachenje akcija. Ova je dividenda ista kao i u 1929. godini a za 5% veća od dividende u 1928. godini.

U upravi Trgovačke banke, Čuprija, nalaze se g. g.: Milovan M. Ristić, kadovan Radosavljević, Konstantin Mišić, Blagoje Jocić, Đorđe Bizetić.

„ЛИПА МИЛ” ТВОРНИЦА КУВЕРАТА И КОНФЕКЦИЈА ПАПИРА Д. Д. — ЗАГРЕБ.

Индустријска конфекција папира показује последњих година и код нас врло леп развој. Ми ових 12—13 година после рата нашу индустрију папира нисмо развили у истом обиму као што је то случај код многих других грана индустријске делатности. Али у погледу индустријске конфекције папира напредак је знатан и ми данас у главном за ове артикле нисмо више упућени на иностранство.

Индустрија конфекције папира широког је обима. Од школских тека, папирнатих врећица па до савршене картонаже. После рата ми смо добили знатан број подuzeћа која се баве конфекцијом папира. Било да полуфабрикате — папир добављају код наших творница папира било да га увозе. Конфекција папира ужива приличну царинску заштиту што има за последицу, да многе ствари које смо раније добивали из иностранства данас израђујемо у земљи.

У нашој индустрији конфекције, Загреб и Љубљана играју доминантну улогу. Ту се налазе и наше највеће радње за велепродају папира пак је јасно да ће се у њиховој близини концентrirати и индустрија конфекције папира. Данас имамо у конфекцији папира подuzeћа која упослују по више стотина радника. А мањих подuzeћа која имају по десетке радника има велики број. Готово свака већа велетрговина папира скупила је око себе по неколико мањих подuzeћа, која је конфекционирају разне папире. Данас већ имамо фабрике које израђују само кесице од папира и које упослују знатан број радника. Са друге стране опет имамо подuzeћа која у главном израђују папир за писма.

„Липа Мил” творница куверата и конфекција папира бави се у првом реду израдом папира за писање. И то већином боље и најбоље врсте. Док смо раније фину и најфинију хартију за писање морали набављати из иностранства данас се већ на велико конфекционира у самој земљи. Делимично из продуката домаћих фабрика а делимично од увезене хартије. „Липа Мил” је ван сваке сумње у том погледу не само наша највећа фабрика него је она и технички тако опремљена да своје продукте може сервирати у истом квалитету и истој опреми као и најбоље фабрике иностранства.

Ово је подuzeће основано 1929 године од стране г. Матије Фрајнда главног претставника Загребачке творнице папира. А суделују и Прва хрватска штедионица, књижара и папирница Кугли, која је сигурно једна од највећих у нашој држави. Дионичка главница зноси 1,5 милиона динара. До 1928 дивиденда је износила 3% а касније 6%. Упослује око 150 радника а у стању је да дневно изради 500.000 куверата за разна писма односно да конфекционира одговарајућу количину папира.

Биланс за прошлу годину (ранијих година биланси нису били објављени), пружа следећу слику:

Активa	1930 г. Пасивa	1930 г.
	у хиљ. дин.	у хиљ. дин.
Благaјна	174 Главница	1.500
Ефекти	17 Пoвepиoци	1.387

Зграде	261	Амортизац. машина	1.317
Стројеви	1.214	Добитак	104
Уређај творнице	91	Укупна биланса	4.309
Инвентар	53		
Новоградња	14		
Дужници	1.267		
Роба	1.214		

Машине су билансиране са 1.214 хиљада динара. Резерва машина износи 1.317 хиљада динара. Дакле је отписано више него што је изказана вредност. То најбоље показује солидност подuzeћа. Све инвестиције износе укупно 1.6 милиона. Ако одбијемо резерву машина, онда само 300 хиљада динара, а главница износи 1.5 милиона динара. Према томе, властитим средствима покривен је и знатан део прометног капитала. Повериоци износе, одбивши благајну, 1.2 милиона динара. И то су у првом реду лиферанти папира. А дужници износе 1.267 хиљада динара. По томе се види, да подuzeће даје управо толико кредита колико га и само ужива.

Банкарски кредит, изгледа, да подuzeће не исказује. Иначе не би држало тако знатне залихе готовине. Према томе оно нема никаквих издатака на камату јер полуфабрикате, које повлачи, исплаћује са извесним, у бранши уобичајеним роком.

Подuzeће, ма да укупна сума билансе не износи ни 5 милиона динара, спада у ред већих индустријских подuzeћа Загреба. А оно се може убројити и међу она ретка наша индустријска подuzeћа, која већ десет година непрекидно исказује добитак који омогућује плаћање одговарајуће дивиденде. А то је код нас већ реткост. Измене у коњунктури немају на подuzeће као што је „Липа Мил“ никаквог дејства. То је можда и ради тога, што има оно доминантан положај у конфекцији финијих врста папира, па може увек да изнаходи цене, које поред покривања продукционих трошкова, увек још омогућују одговарајућу зараду.

У управи овог подuzeћа налазе се следећа г. г.: Франьо Латковић, претседник, Матија Фрајнд, потпретседник, Хуго Дајч, Рудолф Кугли, Златко Кугли, Артур Манч, Паул Фрајнд и Емил Блук.

КЕРАМИЧНА ИНДУСТРИЈА Д. Д. — ЗАГРЕБ.

Од читаве наше индустријске продукције ми смо после рата најслабије развили индустрију стакла, керамике и сродних грана. Можда је томе узрок делимично помањкање одговарајућих сировина можда опет јака конкуренција других држава са развијеном индустријом стакла и керамике која је у раније — пре него што се створило јединствено царинско подручје од 14 милиона становника, своје продукте пласирало на нашем територију. У погледу индустрије стакла ствар није још тако неповољна као што код керамике. Поред већ неколико постојећих творница ради се и на подизању нових. У Панчеву је једна француска група подигла велику фабрику стакла за прозоре која ће бити у стању да покрије главни део наше потрошње. У Сиску се довршава фабрика флаша која ће опет покривати знатан део наше потребе који до сада није могао бити покривен од до сада постојећих творница.

Са керамиком осим неколико радионица које се баве изградом керамичких плоча и пећи, имамо управо само једну већу фабрику, која изађује разне артикле из керамике и порцелана а то је Керамичка индустрија д. д. у Загребу. Ради тога је и наш увоз порцеланске и керамичке робе доста знатан. Последњих пет година ми смо увозили:

година	порцелан	керамичке робе
	у хиљадама динара	
1926	36.015	71.235
1927	28.360	65.469
1928	30.324	78.859
1929	34.014	74.867
1930	33.575	81.765

Како видимо ми годишње увозимо порцелана и керамичке робе за преко 100 милиона динара. И нема никаквих знакова, да би тај увоз попустио. Прошле године, макар је увоз био слабији него ранијих година, увозили смо далеко више керамике него ма које од ранијих година.

Код увоза керамике и порцулана за преко 100 милиона динара могао би се код нас, кад би се подuzeле одговарајуће мере омогућити просперитет за неколико фабрика. Неке артикле нарочито од порцулана мораћемо и доцније увозити. Али би сигурно најмање половину онога што увозимо могли да израђујемо и код нас. Требало би само ревидирати увозну царину. У трговачким преговорима са Чехословачком, ми смо пристали на тако знатне концесије у погледу стакла и керамике, да наша индустрија тих артикала тешко може да се одржава, а да не говоримо о даљем напретку. Очекиване компензације Чехословачке за неке наше аграрне продукте нисмо добили а најмање за пшеницу — и ако би то за нас било од виталног интереса.

Керамична индустрија д. д. основана је као акционарско друштво у Загребу 1922. године. Она се налази у интересној сфери Сједињених творница стакла, која се налази у извесном дужем сродству са Првом хрватском штедионицом. Творнице се налазе у Словенији, у Петровче и Немшкидол код Цеља. Поред тога оно има и властити угљенокоп, који пре свега покрива потребе властитих фабрика.

Дионичка је главница износила 1.400 динара. — Како су прве године пословања завршене знатним губитком, који се је непрестано вукао кроз билансе последњих година, спроведено је прошле године снижење главнице. Номинална дионице од 500 динара прежигосана је на 300 динара и тако се је добио износ од 560 хиљада динара који се је употребио за снижење главнице од 1.400.000.— на 840.000 динара.

Биланси за 4 последње године овако изгледају:

Активна	1927 г.	1928 г.	1929 г.	1930 г.
	у хиљадама динара			
Готовина	14	41	35	59
Непокретности	1.694	1.660	1.660	1.660
Уређај фабрике	2.282	2.432	2.432	2.982
Угљенокоп	605	593	593	593
Материјал	238	210	196	157
Роба	1.131	1.238	1.192	1.021
Дужници	1.955	2.513	3.180	2.280
Губитак	540	534	564	36
Пасива				
Главница	1.400	1.400	1.400	840
Повериоци	7.060	7.825	8.167	8.011
Амортизац. инвест.	—	—	288	459
Укупна биланса	8.460	9.225	9.850	9.316

Инвестиције, укупно са угљенокопом износе нешто преко 5 милиона динара. Властита сретства, после смањења главнице износе мање од милиона динара. Ако узмемо у обзир и фонд амортизације, остаје да је око 3.5 милиона динара инвестиција извршено на кредит. Код снижења дионичке главнице од 1.4 милиона динара ради отписа губитака морало би се приступити и повишењу главнице, да би се барем инвестиције могле покривати властитим сретствима и да би се могао редуцирати банкарски кредит.

У прошлој години је инвестирано у уређај фабрике преко пола милиона динара. То је после дуге паузе прва инвестиција. Значи да подuzeће настоји како би усавршило своје пословање и тако појефтинало саму продукцију — дакле рационализација.

Залихе робе нису знатне. А ни потраживања од комитената. Кад би се главница повисила на стање, да покрива барем главни део инвестиција, структура билансе односно предузећа била би кроз здрава.

Ранијих година није извршена никаква амортизација инвестиција. Године 1929 амортизирано је 288 хиљада а прошле око 170 хиљада.

Ма да је године 1929 проведена редукција капитала ради отписа губитка, овај се у 1930 години опет појављује. Прошла је година наине завршена губитком од 36 хиљада динара. Кад се приступи повишењу главнице (пре свега ради редукције банкарског кредита) и смањењу издатака на каматима и кад керамичка индустрија добије бољу царинску заштиту, подuzeће ће бити у стању да развије јачу и много успешнију делатност.

У управи Керамичке индустрије д. д. у Загребу налазе се следећа г. г.: Претседник Фрањо Латковић, Златко Паклер, инж. Адолф Кербиц, Херман Стаделбауер, Д-р инж. Никола Пшеница, Вилхелм Кинцл; техничко а нарочито комерцијално водство фабрике лежи у рукама прокуриста г. Оскара Фогел-а.

SOCONY
MOTORNA ULJA
sastavni dio
svakog stroja

Standard Oil Company
of Jugoslavia

Beograd
Akademija nauka
Telefona 858, 2193, 1473

Zagreb
Kumičićeva 5
4821, 4832, 4818

Керамичка индустрија д. д. - Загреб

Активa

Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. год.

Пасивa

	Динара		Динара
Готовина	59.803'10	Дионичка главница	840.000'—
Творничке зграде и некретнине	1.660.219'—	Вјеровници	8.011.028'03
Творнички уређај	2.982.413'43	Причува за умањење вредности некретнина и уређаја	459.965'49
Угљенокоп	593.230'20		
Залиха материјала и сировина	157.051'25		
Залиха робе	1.021.161'93		
Дужници	2.800.552'97		
Губитак	36.561'64		
Укупно	9,310.993'52	Укупно	9,310.993'52

